

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Marek Rymśza
ISNS Uniwersytet Warszawski

Rozwiązywanie problemu niepełnosprawności w Polsce i w Europie – dylematy wyboru

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Plan wystąpienia

- (1) Niepełnosprawność jako problem społeczny.**
- (2) Dylematy polityki państwa.**
- (3) Specyfika modelu polskiego.**

Problem społeczny

- (1) Jest uciążliwy - dezorganizuje życie społeczne.**
- (2) Narusza istotną wartość społeczną.**
- (3) Dotyczy bezpośrednio znacznej liczby ludzi,
a pośrednio całego społeczeństwa.**
- (4) Jest rozwiązywalny, ale wymaga to zorganizowanej
interwencji (polityki państwa).**
- (5) Nerozwiązywany – rośnie i uruchamia inne problemy.**

Dylematy polityki rozwiązywania problemu niepełnosprawności

(1) Wina jednostki czy wina systemu?

- **model medyczny → model społeczny** – ogólny kierunek rozwoju systemów wsparcia w państwach europejskich.
- Znaczenie **Konwencji ONZ** z 2006 roku o prawach osób niepełnosprawnych.
- **polska szkoła rehabilitacji osób niepełnosprawnych.**

Dylematy polityki rozwiązywania problemu niepełnosprawności

(2) Wyodrębniony system czy działania ogólne?

- Wyodrębniony system rozwiązywania określonego problemu społecznego to: (i) adresowane programy wsparcia, (ii) specjalistyczne placówki, (iii) wydzielone służby społeczne, (iv) wyodrębnione źródła finansowania, (v) odrębne regulacje prawne.
- Polska stworzyła w 1991 roku wyodrębniony system oparty o PFRON – ale uruchamiano też programy wsparcia poza tym systemem.
- Ratyfikacja Konwencji ONZ uruchamia działania środowiskowe o charakterze powszechnym.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Dylematy polityki rozwiązywania problemu niepełnosprawności

(3) Działania opiekuńcze czy działania aktywizujące ?

- Właściwe adresowanie obu działań znoi ten dylemat;
- Perspektywa starzejących się społeczeństw dobrobytu.
- Wsparcie bezpośrednie osób niepełnosprawnych czy państwo opiekuńcze zorientowane na pracodawcę?

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Dylematy polityki rozwiązywania problemu niepełnosprawności

(4) Rehabilitacja zawodowa czy rehabilitacja społeczna?

- Strategia „po pierwsze praca” i strategia inkluzji społecznej;
- Podejście upodmiotowiające (*empowerment*)
wzmocnienie i uprzedmiotawiające (zarządzanie *underclass*)

Dylematy polityki rozwiązywania problemu niepełnosprawności

(5) Zatrudnienie osób niepełnosprawnych: chroniony czy otwarty rynek pracy?

- Preferencje dla aktywizacji zawodowej czy długookresowe zatrudnienie?
- Od chronionego do otwartego rynku pracy (i z powrotem?)
- Trenerzy pracy i zatrudnienie wspomagane.

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Tworzenie polskiego modelu wsparcia po 1989 roku

- Wykorzystanie dorobku polskiej szkoły rehabilitacji.
- Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych uruchomiona wbrew ogólnym preferencjom dla działań osłonowych (ustawa 1991) – restrukturyzacja systemu spółdzielczości inwalidzkiej.
- Rosnące znaczenie rehabilitacji społecznej – (ustawa 1997).
- Wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (2007/2012).

Specyfika modelu polskiego

- Osoby niepełnosprawne mogą korzystać aż z czterech (pod)systemów wsparcia:
 1. rehabilitacja (PFRON)
 2. usamodzielnienie (pomoc społeczna),
 3. zatrudnienie (służby zatrudnienia i ARP),
 4. reintegracja (instytucje zatrudnienia socjalnego)
- „Perpetum mobile” czy (za) krótka kołdra? – finansowanie działań (PFRON).
- Wysoki stopień instytucjonalizacji działań, ale niedrożność ścieżek wsparcia (vide ZAZ to zakład aktywności nie aktywizacji zawodowej).

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu
ds. Osób Niepełnosprawnych

Dziękuję za uwagę

[kontakt:](#)

marek.rymsza@uw.edu.pl